

DOI 10.51582/interconf.19-20.02.2021.032

Зайцева Юлія Вікторівна

кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри теоретико-методичних основ викладання спортивних дисциплін, Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка, Україна

Корносенко Оксана Костянтинівна

доктор педагогічних наук, доцент, професор кафедри теорії й методики фізичного виховання, адаптивної та масової фізичної культури, Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка, Україна

Тараненко Ірина Вадимівна

кандидат педагогічних наук, старший викладач кафедри теоретико-методичних основ викладання спортивних дисциплін, Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка, Україна

**ФОРМУВАННЯ ПОЗИТИВНОГО СТИЛЮ СПІВРОБІТНИЦТВА
І СПІВТВОРЧОСТІ СУБ'ЄКТІВ НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ
ФАХОВОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ
ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ**

***Анотація.** У статті обґрунтовано педагогічну умову – формування позитивного стилю співробітництва і співтворчості суб'єктів навчального процесу, яка передбачає спільну діяльність студентів, викладачів, учителів фізичної культури, тренерів, суддів та інших фахівців з фізичної культури і спорту, що сприяло об'єднанню зусиль і спільному вирішенню навчальних завдань.*

***Ключові слова:** педагогічні умови, майбутні учителі фізичної культури, фізкультурно-спортивна робота, співробітництво, співтворчість.*

Проблема професійної підготовки майбутніх учителів протягом багатьох років була і залишається пріоритетною в педагогічній науці і практиці, про що свідчать численні та різноаспектні дослідження. Серед завдань закладів вищої освіти першочерговим є підвищення якості підготовки студентів, зокрема,

майбутніх учителів фізичної культури до організації фізкультурно-спортивної роботи у закладах загальної середньої освіти у режимі навчального дня й у позакласний час. Набуває актуальності не лише оновлення змісту навчання, а й визначення педагогічних умов, за яких оптимізується процес фахової підготовки майбутніх учителів фізичної культури.

У нашому дослідженні, поетапний процес формування готовності майбутніх учителів фізичної культури до організації фізкультурно-спортивної роботи у закладах загальної середньої освіти ґрунтувався на тісному зв'язку освітнього процесу у закладі вищої освіти з практичною реалізацією майбутніми фахівцями набутих знань, умінь і навичок у реальних умовах закладів загальної середньої освіти та інших фізкультурно-спортивних закладів; підвищенні психологічного комфорту під час навчання, якого ми досягали створенням ситуацій успіху, тим самим підтримували позитивне ставлення до майбутньої фахової діяльності, прагнення до професійного самовдосконалення, адже саме суб'єкт-суб'єктні відносини між учасниками навчально-виховного процесу є необхідною умовою для їх виникнення.

Вивчення проблеми формування у майбутніх учителів фізичної культури готовності до організації фізкультурно-спортивної роботи у закладах загальної середньої освіти дозволило виявити комплекс педагогічних умов, які базуються на суб'єкт-суб'єктній взаємодії у системі «викладач – студент», «студент – учитель фізичної культури» і безпосередньо впливають на ефективність фахової підготовки студентів, а саме:

– спрямування спільних зусиль викладачів фахових дисциплін та учителів фізичної культури на підтримку професійного становлення майбутніх учителів фізичної культури;

– інтеграція навчальної і професійної діяльності в закладах загальної середньої освіти майбутніх учителів фізичної культури в процесі фахової підготовки;

– формування позитивного стилю співробітництва і співтворчості суб'єктів навчального процесу [2].

Виділені умови є нерозривними складовими частинами цілісного поетапного процесу, взаємопов'язані, доповнюють одна одну та являють комплекс. У межах цієї статті детально розглянемо сутність педагогічної умови – формування позитивного стилю співробітництва і співтворчості суб'єктів навчального процесу.

І. Шаталова вказує, що співробітництво – це гуманістична ідея спільної діяльності студентів і викладачів на основі взаєморозуміння, проникнення в духовний світ один одного, колективного аналізу ходу і результатів цієї діяльності [3]. Учені А. Бойко, Н. Шиян зазначають, що співтворчість – це найвищий рівень суб'єкт-суб'єктної взаємодії [1].

Об'єктом спільної діяльності є зміст організації фізкультурно-спортивної роботи у закладах загальної середньої освіти, форми та методи взаємодії викладачів, фахівців з фізичної культури і спорту та студентів.

Досить вагомою є роль викладача на практичних заняттях із теорії і методики викладання спортивних дисциплін, адже він є взірцем для наслідування, оскільки крім надання теоретичних відомостей, демонструє на практиці способи організації фізкультурно-спортивної роботи. Ефективність формування готовності майбутніх учителів до професійної діяльності значно зростає, якщо педагог на кожному занятті відповідно до інтересів та бажань студентів, зацікавлює й стимулює їх до активного саморозвитку в професійній діяльності.

З метою розвитку інтересу та зацікавленості майбутніх учителів в професійній діяльності використовували різноманітні методи й засоби (майстер-класи, демонстрація власної діяльності, відвідування різних фізкультурно-спортивних заходів, поєднання теорії і практики у реальних умовах закладів загальної середньої освіти та інших фізкультурно-спортивних закладів, зустрічі з учителями, тренерами та іншими фахівцями з фізичної культури і спорту та ін.). Суб'єкт-суб'єктна взаємодія у системі «викладач – студент», «учитель фізичної культури – студент», мотивує й спрямовує студентів до активної участі в педагогічному процесі.

Оскільки організаційна діяльність учителя фізичної культури вимагає використання великої кількості спортивного інвентарю й обладнання, всебічної підготовленості із різних видів спорту, застосування різноманітних засобів і методів фізичної культури і спорту, володіння спеціальною термінологією, командним голосом тощо, то встановлення зв'язку між викладачами, студентами, учителями фізичної культури й іншими фахівцями з фізичної культури і спорту повинно базуватися на рівні позитивного стилю співробітництва і співтворчості, на переході від педагогічного впливу і контролю до взаємодії, взаємопомочі та партнерства.

Під час навчання студентів організації різних форм фізкультурно-спортивної роботи, майбутніх учителів фізичної культури активно залучали до співпраці та співтворчості – підготовка місць занять, необхідного обладнання й інвентарю; спільне відвідування уроків фізичної культури, спортивних змагань (майстер-класів) тощо; консультування, колективного обговорення, аналізу, оцінювання та корекції професійної діяльності; співпраця із фахівцями галузі фізичної культури і спорту дозволяє залучити майбутніх учителів до організації та проведення різноманітних форм фізкультурно-спортивних заходів у реальних умовах закладів загальної середньої освіти й інших фізкультурно-спортивних закладів.

Організація фізкультурно-спортивної роботи має декілька етапів: планування, організація та проведення фізкультурно-спортивних заходів, оцінювання результатів фізкультурно-спортивної роботи. У ході планування майбутні учителі визначають мету та завдання фізкультурно-спортивних занять, згідно них підбирають засоби і методи освітнього процесу, складають відповідну документацію кожного фізкультурно-спортивного заходу тощо. Для успішної реалізації даного етапу, викладачі, учителі фізичної культури й інші фахівці з фізичної культури і спорту надавали майбутнім учителям зразки документів планування, спрямовували їх на пошук необхідної науково-методичної літератури із фізичної культури і спорту, яку студенти аналізували, відбирали та систематизували потрібну навчальну інформацію. Документи планування перевіряли разом із студентами, при цьому викладачі

у першу чергу акцентували увагу на успіхах, а потім аналізували помилки, здійснювали взаємонавчання майбутніх учителів та рецензували документацію один одному під керівництвом педагогів. Можливість здійснювати взаємоперевірку, колективне обговорення, аналіз і корекцію документів планування сприяло зосередженості усіх студентів, осмисленню ними інформації, усуненню й попередженню помилок, розвитку впевненості.

Наступним етапом є безпосередньо організація і проведення фізкультурно-спортивних заходів. На нашу думку, це найбільш відповідальна частина усього організаційного процесу, яка передбачає реалізацію запланованої роботи і включає: підготовку місць занять, матеріально-технічне забезпечення фізкультурно-спортивних заходів, а також самоорганізацію, організацію діяльності учнів та педагогічного колективу.

Отже, на практичних заняттях майбутніх учителів, починаючи з I курсу, активно залучали до підготовки місць занять, необхідного обладнання та інвентарю; до проведення стройових і загально розвивальних вправ, окремих частин уроку й фізкультурно-спортивних заходів, а згодом цих заходів загалом. Обов'язковим є залучення усіх студентів протягом усього періоду навчання до співпраці із фахівцями з фізичної культури і спорту в закладах загальної середньої освіти та інших фізкультурно-спортивних закладах. У ході такого співробітництва вони регулярно і систематично були включені в професійну діяльність із організації різних форм фізкультурно-спортивної роботи.

Це надавало освітньому процесу новизни та проблемності, що вимагає від майбутніх учителів фізичної культури самостійного застосування знань, умінь і навичок, творчого підходу при виконанні завдань, відповідальності за власну професійну діяльність. У ході виконання навчальних завдань студенти мали можливість звертатися до викладачів, учителів фізичної культури й інших фахівців із фізичної культури й спорту за порадою, консультувалися в разі виникнення будь-яких питань. На цьому етапі педагог спрямовував їх вибір у пошуку засобів і методів фізичного виховання, або доповнював його власним баченням і досвідом, все це сприяло усуненню бар'єру у спілкуванні між ними, адже студенти відчували доброзичливість і відвертість, бажання

допомогти їм у розв'язанні навчальних завдань. Наприкінці заняття педагоги разом із майбутніми учителями підбивали підсумки здійсненої роботи, колективно обговорювали її, обмінювались думками, аналізували результати виконання завдань та оцінювали професійну діяльність студентів. Важливо, щоб кожен мав можливість відверто висловлювати свою думку та позицію, крім того майбутні фахівці набували умінь адекватно оцінювати роботу своїх одногрупників і власні можливості з організації фізкультурно-спортивної роботи. Їх судження могли бути необ'єктивні, але із кожним наступним заняттям студенти вчилися ґрунтовніше висловлювати свою думку й об'єктивно оцінювати діяльність один одного. Важливо, що за таких умов вони перестають боятися негативних оцінок, набувають упевненості в собі, зростає їх пізнавальна активність і самостійність. У ході такої суб'єкт-суб'єктної взаємодії викладачі, учителі фізичної культури та студенти проявляли вміння слухати, терпимість і повагу до позиції, думок та ідей партнерів, а майбутні учителі набували досвід професійної діяльності.

Шляхом поступового ускладнення завдань створювали такі проблемні ситуації, для вирішення яких, студенти об'єднувалися в групи для плідного співробітництва й співтворчості. Наприклад, допомога викладачам та іншим фахівцям з фізичної культури і спорту в організації й проведенні різноманітних фізкультурно-спортивних заходів; їх самостійне проведення зі школярами різного віку у закладах загальної середньої освіти, студентами факультету фізичного виховання; професійні дні, коли студенти беруть на себе деякі функції викладачів тощо, що вимагає від них особистої відповідальності, творчого підходу у реалізації професійних знань, умінь і навичок. Все це створює основу для згуртованості майбутніх учителів, самоповаги і взаємоповаги, формування умінь працювати у групі й приймати рішення, умінь співробітництва та співтворчості. За такого підходу студенти отримують більше задоволення від процесу навчання.

Ефективним є проведення студентських наукових конференцій, теоретико-методичних семінарів, бесід, дискусій, за участю студентів усіх курсів, викладачів факультету фізичного виховання, досвідчених фахівців із

фізичної культури і спорту, представників фізкультурно-спортивних організацій і об'єднань тощо із актуальних питань організації фізкультурно-спортивної роботи у закладах загальної середньої освіти, суб'єкт-суб'єктної взаємодії з учнями, батьками, учителями предметниками, керівництвом школи, учителями фізичної культури інших навчальних закладів, зв'язку із фізкультурно-спортивними організаціями та об'єднаннями тощо. Забезпечення широкого наукового спілкування майбутніх фахівців актуалізує професійно-педагогічні знання, сприяє їх поглибленню, розвитку особистісної мотивації до діяльності з організації фізкультурно-спортивної роботи, набуттю умінь висловлювати власні судження, знаходити відповіді на поставлені завдання.

Отже, реалізація цієї умови передбачала спільну діяльність студентів, викладачів, учителів фізичної культури, тренерів, суддів тощо, що сприяло об'єднанню зусиль і спільному вирішенню навчальних завдань, адже від цього залежить ефективність та результативність формування готовності студентів до організації фізкультурно-спортивної роботи у закладах загальної середньої освіти. Доцільний вибір та поєднання педагогічних умов сприяє вдосконаленню освітнього процесу, а їх реалізація – підвищенню рівня сформованості готовності студентів до організації фізкультурно-спортивної роботи у закладах загальної середньої освіти.

Список джерел:

1. Бойко А. М. Суб'єкт-суб'єктні відносини вчителів і учнів у педагогічній теорії і шкільній практиці / А. М. Бойко, Н. І. Шиян // Постметодика. – 2003. – № 4 (50). – С. 2-9.
2. Новік С.М. Трисуб'єктна взаємодія в системі «викладач – студент – учитель фізичної культури» / Ю.В. Зайцева, С.М. Новік // Освітологія : українсько-польській науковий журнал. – Київ : Київський Університет імені Бориса Грінченка, 2019. – С. 97-102.
3. Шаталова И. Е. Организационно-педагогические условия стимулирования самостоятельной работы студентов в области физической культуры : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.08 / Ирина Евгеньевна Шаталова. – Ставрополь, 2006. – 196 с.